

UDOMAĆENA SVJETLOST

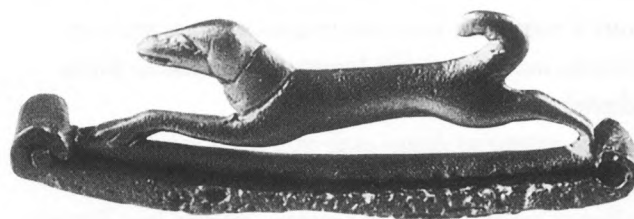
Zvezdana Antoš
Etnografski muzej
Zagreb

U Etnografskome muzeju u Zagrebu od 29. lipnja do 3. listopada 1999. godine bila je postavljena gostujuća izložba Slovenskog etnografskog muzeja iz Ljubljane pod nazivom *Udomaćena svjetlost*, Etnološki pogled na

*Kovani svijećnjak,
XVI. stoljeće*

rasvjetu i njezina pomagala autorice muzejske savjetnice **Irene Keršič**. Izložba je nastala u okviru višegodišnjeg programa muzeja, koji u nedostatku stalnog izložbenog prostora predstavlja pojedine zbirke, a koncipirana je kroz zanimljive metodičke dijelove koji obrađuju pojedine teme. Ovom izložbom autorica je željela prikazati kako je čovjek učinio važan korak kada je udomaćio umjetnu svjetlost i time sebi omogućio da po vlastitoj volji slobodno koristi vrijeme, neovisno o svjetlosti dana i tame noći. Nadalje, prikazano je kako su različiti načini osvjetljivanja utjecali na život u kući, na ulici, u prometu i pri radu, te u posebnim prigodama kao što su slavlja, običaji i proslave pojedinih blagdana. Bili su prikazani i neki od načina proizvodnje goriva za rasvjetu te nekoliko rasvjetnih sredstava. Na kraju je naznačena mogućnost korištenja tradicijskih rasvjetnih sredstava, posebno prilagođenih današnjoj uporabi.

Kresivo, XIX. stoljeće

Dio predmeta prikazanih na izložbi većinom pripada zbirci Slovenskog etnografskog muzeja. Korišteni su uglavnom na selu, no nekoliko ih potječe i iz trgovačkih ili gradskih sredina. Neki eksponati posuđeni su iz Belokranjskoga muzeja u Metliki, Gradskoga muzeja Ljubljana, Slovenskoga vjerskog muzeja u Stični, Austrijskoga etnografskog muzeja u Beču i iz privatne zbirke gospodina Andreja Krbavčiča. Većina izloženih rasvjetnih

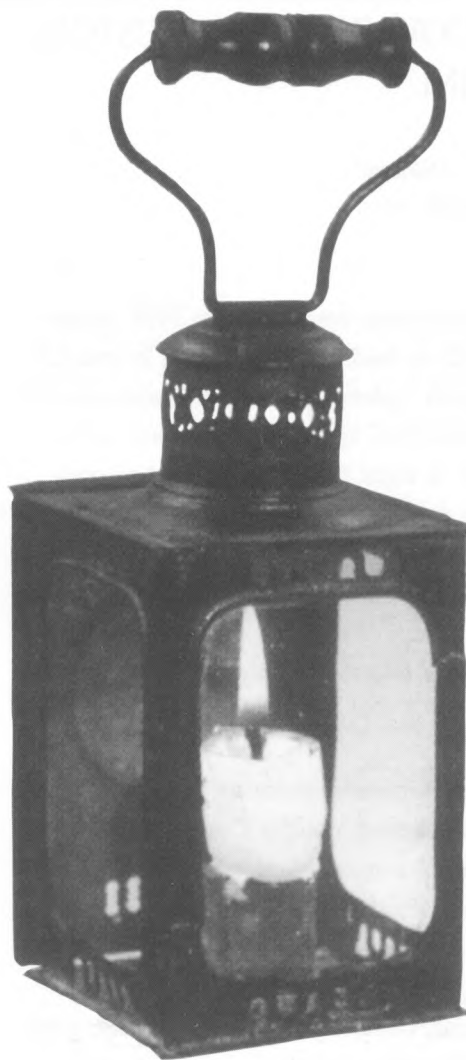
*Svijećnjak XVIII.
stoljeće*

sredstava datira iz 18. i 19. stoljeća. Najstariji eksponat je srednjovjekovni svijećnjak u obliku sjedeće muške figure iz Kranjske, koji se čuva u Austrijskome etnografskome muzeju u Beču, dok su najmlađe električne stropne svjetiljke iz šezdesetih godina 20. stoljeća. Moguće je da su neka izložena rasvjetna sredstva starija od označenoga vremena, jer je jednostavne oblike vremenski teško odrediti, a obično baš jednostavne stvari traju tijekom duga razdoblja. Mnoga rasvjetna sredstva iz zbirke Slovenskoga etnografskog muzeja jednostavno nije moguće svrstati u regionalne ili nacionalne okvire jer veći dio zanatski izrađenih predmeta podliježe europskoj univerzalnosti. Predmetni postav dopunjuju i objašnjavaju brojne fotografije, grafike, legende kao i scenski postav (gostionice i građanske kuće s kraja 19. stoljeća s tipičnim načinom rasvjete). Zanimljiv i poučan je tabelarni prikaz koji jasno prikazuje sveze između prirodne i uporabne umjetne svjetlosti u ciklusu godišnjih i životnih običaja. Izložbu zaokružuje projekcija tri video filma (Gregorjevo, Dokumentarni zapis o izradbi rasvjetnih sredstava i Medičari i svjećari).

Oblikovanje izložbe je pomno promišljeno, što je vidljivo prigodom odabira jednostavnih stilskih oblika i izložbene tehnike koja je dobila novu dimenziju pažljivo odabranim bojama (bež i tamno plave) koje su naglasile jasan kontrast svjetlosti i tame. Pažljivo odabrana rasvjeta daje nam iluziju gorućega svjetla. Izložbu su oblikovali Mojca Turk i Peter Rau.

Da je izložba nastajala kao kompletno osmišljeni projekt, kazuje nam i projekt glazbenika Lada Jakše, koji je uglazbio temu *Udomaćena svjetlost*. Glazbu smo imali prilike čuti i uživo na otvorenju izložbe. Na pobudu autorice izložbe Irene Keršić spisateljica Bina Štampe Žmavc napisala je za djecu *Bajku o svjetlosti*, koja je prevedena i na hrvatski jezik. Mariborsko lutkarsko kazalište je postavilo predstavu *Bajku o svjetlosti* u režiji J. Polaka, koja je zagrebačkim predškolicima predstavljena 2. listopada u Etnografskome muzeju. Uz izložbu bio je osmišljen i bogat edukativni program, tako su organizirane radionice u kojoj su djeca oslikavala i izrađivala svijeće.

Izložbu je pratio katalog, deplijan i suvenir (drveni, oslikani svijećnjak s kraja 19. stoljeća).

*Prenosni lampaš,
druga polovica XIX.
stoljeća*